

HET "PANORAMA" EN DE DOOLTOCHT VAN EEN 115 METER LANG SCHILDERIJ
"DE SLAG VAN DE IJZER".

Het doek van Alfred BASTIEN, dat op voorstel van Koning Albert geschilderd werd, en de IJzervlakte voorstelde, had niet alleen een wereldfaam verworven wegens zijn groots opzet en zijn indrukwekkende afmetingen (15m hoog en 115m lang !) - maar het werk heeft reeds een bewogen tijd achter de rug.

Dat Bastien dergelijk doek kon vervaardigen, is te danken aan het feit dat hij kon genieten van aanzienlijke financiële hulp, verstrekt door verscheidene grote banken. Bovendien werd een vennootschap opgericht, die van de stad Brussel ruime lokalen ter beschikking kreeg voor het onderbrengen van voornoemd doek. Het werk van Bastien kende onmiddellijk grote bijval want in 1922 boekte men reeds een som van ruim 300.000 F. aan inkomsten.

De eerste verhuizing

De stad Brussel zag zich echter weldra genoodzaakt haar lokalen op te eisen. Aldus moest men op zoek gaan naar een nieuwe plaats, bij voorkeur in de omgeving van het IJzerfront.

Er werden onderhandelingen aangeknoopt met de stad Oostende en het kwam tot een overeenkomst ; een monumentaal gebouw zou opgericht worden en op deze wijze zou het werk van Bastien definitief een onderkomen gevonden hebben. De stad Oostende kwam voor de helft in de kosten tussen en na tien jaar werd Oostende gemachtigd volledig voor eigen rekening het panoramagebouw uit te baten. Dit gebouw kwam tot stand nabij het derde handelsdok aan de Vindictivelaan.

In 1924 begonnen, waren de werken nog hetzelfde jaar voltooid : het werd een rond gebouw, dat aldus in feite een lange gang vormde. Boven het gebouw werd een massaal dak aangebracht in koepelvorm. Wat er in feit verder gebeurde, kan misschien nooit juist uitgelegd worden, doch daar er geen schriftelijke overeenkomst bestond tussen de Brusselse vennootschap en de stad Oostende, kwam er dan ook nooit iets in huis van de uitbating door de stad ; integendeel het was de vennootschap die het gebouw uitbaette tot de Tweede Wereldoorlog uitbrak. Terloops weze nog aangestipt dat het gebouw druk werd bezocht tot 1940. Dan begon de grote miserie.

Bastien werd opnieuw eigenaar

Hoeft het gezegd dat de Duitsers maar met een kwaad oog het "Panorama van de IJzer" bekeken ? Het gebouw stond voor zijn vervalperiode. Tengevolge van bepaalde omstandigheden kwam dan ook nog een einde aan de vennootschap en de heer Bastien werd aldus opnieuw eigenaar van zijn werk.

Hij had het natuurlijk niet gemakkelijk met de bezetter : hij kreeg bevel het gebouw af te staan, nadat hij eerst het doek had moeten verwijderen !

Aan dergelijke eis kon Bastien niet voldoen want het zou meer dan 40.000 F. gekost hebben om dit werkje op te knappen. Niet alleen had Bastien moeten beschikken over een ploeg specialisten met een arsenaal koorden en balken, doch het doek zelf moest dan nog op een rol van 15m lengte gerold worden en met twee spoorwagens vervoerd !

Na dit alles moest men tenslotte nog een andere geschikte plaats vinden om dit reusachtig doek tegen verderf te vrijwaren. Ten einde raad lieten de Duitsers dan maar het doek in het gebouw, doch zij verwijderden allerhande militaire museumstukken.

Na de oorlog verkeerde het machtig werk van Bastien in een deerniswekkende toestand ; overal zag men scheuren en barsten. Het dak lekte door. Om toch maar iets te redden van dit schilderij stelde men voor de panelen die nog in goede staat waren, weg te nemen en er enkele in openbare gebouwen van Oostende op te hangen.

Bastien was hier niet voor te vinden. Daarom stelde hij volgende oplossing voor : het doek zou afgebroken worden om volledig heropgericht te worden in één der zalen van het Jubelpark te Brussel. In het Legermuseum zou kunstschilder Bastien de nodige herstellingen uitvoeren en zou het Panorama een nieuwe toekomst tegemoet gaan. Op verzoek van verscheidene overheidspersonen en betrokken verenigingen waaronder de Staten-Generaal van de Oudstrijders werd het IJzerpanorama door de diensten van het leger naar Brussel overgebracht en kwam het op 15 september 1950 in het Legermuseum van het Jubelpark aan. De koepel van het gebouw waar het Panorama te Oostende zich bevond werd eveneens naar het Jubelpark overgebracht om opnieuw gebruikt te worden bij de bouw van de nieuwe zaal.

In 1950 vroeg het Blauwe Kruis om in het oud gebouw een dierenasiel onder te brengen. Dit werd echter geweigerd. Tenslotte werd op 6.11.1951 bevel gegeven tot het aanvangen van de afbraakwerken.

Een aanbesteding had plaats, en de werken werden toegewezen aan aannemer Frans MALFAISON uit Oostende voor de som van 29.500 F. Dit was dan ook het roemloos einde van het Panorama van de IJzer.

Edward Van Alderweireldt.

NOG OVER HET EERSTE GEDRUKTE BOEK TE OOSTENDE.

In verband met de bijdrage over het eerste gedrukte boek te Oostende in het aprilnummer van "De Plate" kan ik U het volgende mededelen (1) : In 1705 verscheen een catalogus van in het openbaar verkochte goedren, uit schepen verzameld "'t Oostende//ghedruckt by Jacobus de la Rivière//woonende op de Groote marckt//". Rond 1740 drukte te Oostende Jacobus vande Kerckhove.

Op het stadsreglement betreffende de schippers, gedecreteerd op 1 juli 1775, staat de Brugse drukker Maarten de Sloovere vermeld als drukker van de stad en de port van Oostende.

Paul Berghmans vermeldt ook nog : "Le 7 juillet 1781, Pierre Jean Vereecken, fils, qui avait obtenu de l'Impératrice, le 21 juin 1780, l'octroi d'imprimeur et libraire en la ville de Courtrai, reçut l'autorisation, sur sa demande, d'exercer sa profession à Ostende, où l'affluence actuelle du commerce et le concours des étrangers semble exiger l'établissement d'un imprimeur et libraire privilégié".

F. Edebau

Directeur van de Stedelijke Musea

P.S. (1) Paul Bergmans : "Analectes Beligiques. Notice et documents pour servir à l'histoire littéraire et bibliographique de la Belgique" (1896)